

Veteraner och återintegrering i Ukraina

Bakgrund

Män och kvinnor som har deltagit i försvaret av Ukraina under den ryska annekteringen av Krim, de ryskstödda separatisternas övertagande av delar av Donbass och Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, samt de ukrainare som har deltagit i internationella militära operationer, klassificeras som veteraner. I dagsläget uppskattas antalet veteraner vara 1 200 000, en siffra som förväntas öka betydligt vid krigets slut. Kvinnor utgör 22 procent av de ukrainska väpnade styrkorna och förväntas på sikt också utgöra en växande del av veteranerna.

Varför är veteranfrågan viktig i Ukraina?

Ukrainska veteraner kan vid krigets slut utgöra över 10 procent av landets arbetsföra befolkning. Deras återintegrering är avgörande för Ukrainas ekonomiska, sociala och fysiska återuppbyggnad, men även för den sociala sammanhållningen. Ur ett politiskt perspektiv är det viktigt att veteranerna har kanaler och mekanismer för att framföra sina behov och delta i den offentliga debatten utan risken att radikaliseras eller att deras frågor tränger ut andra viktiga frågor från den politiska agendan.

Återintegrering är den process där män och kvinnor lämnar en militär struktur och övergår eller återgår till att vara en del av det civila samhället. Det är en socioekonomisk process som syftar till att individen både ser sig själv – och betraktas av sin omgivning – som en integrerad och fungerande medlem av samhället, samtidigt som denne kan tillgodose sina grundläggande ekonomiska behov. Återintegrering innebär även att individen kan engagera sig för att påverka sitt lokalsamhälle. Det är en aktiv process som bygger på den

återintegrerandes vilja och en mottagande inställning från lokalsamhällets sida.

Vilka är utmaningarna?

Veteraner utgör en heterogen grupp med olika behov, förutsättningar och förväntningar när de återvänder till det civila livet. Många veteraner lider av fysiska och/eller psykiska funktionsnedsättningar, vilket begränsar deras möjligheter på arbetsmarknaden och deras deltagande i det sociala samhällslivet. Detta kan leda till mental ohälsa, missbruk, ökade nivåer av våld i nära relationer och socialt utanförskap.

Vissa veteraner åtnjuter hjältestatus och kan aspirera på framträdande, politiska roller i samhället. Dock kan bristen på nödvändiga färdigheter för effektiv och inkluderande opinionsbildning ha negativa konsekvenser för det politiska landskapet. Yngre veteraner, som mobiliserades direkt efter skolan och som har tillbringat större delen av sitt vuxna liv inom det militära, kan sakna de civila

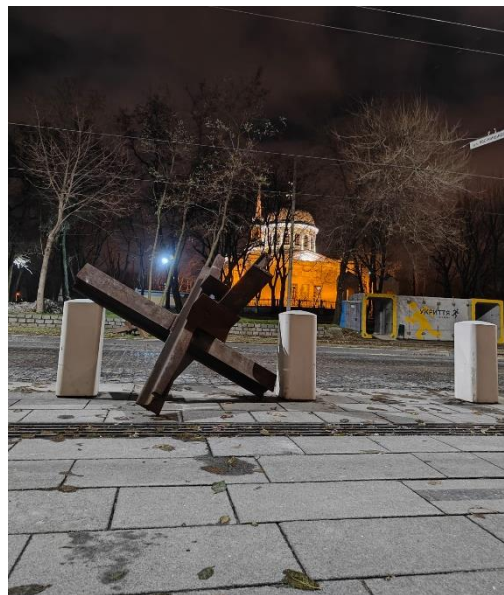
erfarenheter och sociala nätverk som äldre veteraner har. Detta kan försvåra deras återintegrering eftersom de inte har samma familjära, yrkesmässiga och sociala stöd att luta sig mot i återintegreringsprocessen.

Även på nationell nivå och i mottagande samhällen finns utmaningar som påverkar veteranernas möjligheter till hållbar återintegrering. Koordineringen mellan statliga och civilsamhällesaktörer är svag, och de politiska- och juridiska ramverken är ofta otydliga. Avsaknaden av en övergripande veteranpolicy medför att såväl civilsamhället som staten tenderar att prioritera individuellt riktade förmåner till veteraner. Erfarenheter från andra länder visar att en sådan inriktning riskerar att framställa veteraner som en privilegierad grupp snarare än som en integrerad del i samhället.

FBA förespråkar en lokalsamhällsbaserad modell för återintegrering där individbaserade veteranförmåner kompletteras med bredare insatser som syftar till att stärka lokalsamhällets kapacitet att välkomna och stödja inte bara veteraner utan även andra sårbara grupper, såsom internflyktingar, i deras återintegrering.

I de områden som Ukraina har återtagit kontrollen över, och i närliggande områden, är utmaningarna delvis av en annan natur. Tillgången till samhällsservice i dessa områden är ofta otillräcklig för att möta behoven hos återvändande (intern)flyktingar, veteraner och personer som har stannat kvar under den ryska ockupationen. Konkurrens om resurser och olika erfarenheter från invasionen kan även inverka negativt på den sociala sammanhållningen i dessa områden.

Trots utmaningarna finns stora möjligheter för ukrainska och internationella aktörer att åstadkomma en positiv förändring inom veteranfrågan. Frågan är politiskt prioriterad och engagerar många civilsamhällesaktörer och internationella givare. Om de relevanta aktörerna kan koordinera sina insatser finns goda förutsättningar för gynnsam utveckling framåt.

FBA:s erbjudande

FBA är en statlig myndighet under Utrikesdepartementet, med ett uppdrag att stärka förutsättningarna för hållbar återintegrering av veteraner i Ukraina. Myndigheten finansierar inte andra aktörer utan genomför – självständigt eller i samarbete med partners – evidens- och erfarenhetsbaserade insatser såsom rådgivning, stöd för utformning av policys och sekondering av expertis till nationella och internationella institutioner. FBA har erfarenhet av operativt och policyutvecklande arbete inom återintegrering från Colombia, DR Kongo och Stora sjöregionen, Myanmar, Mocambique och Nigeria samt inom FN- och EU-systemen. Genom att bygga vidare på dessa erfarenheter utformar och genomför myndigheten målgruppsanpassade utbildningar och rådgivningsinsatser som möter lokala behov och förutsättningar i Ukraina. Genom sitt omfattande nätverk möjliggör FBA även ett effektivt utbyte av erfarenheter och bästa praxis från återintegreringsprocesser i olika delar av världen.